

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ

2023.

ПРИЈАТЕЉИ ДЕЦЕ СРБИЈЕ
-ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ЗА 2023. ГОДИНУ-

САДРЖАЈ

УВОДНИ ДЕО.....	2
ПРОГРАМСКИ ДЕО	
А. КУЛТУРА И МЕДИЈИ.....	3
А.1. КЊИЖЕВНА НАГРАДА „НЕВЕН“	3
А.2. ТАКМИЧЕЊЕ ЗА НАЈБОЉУ ДЕЧЈУ КАРИКАТУРУ „МАЛИ ПЈЕР“	4
А.3. ПРИЗНАЊЕ ДОБРА ИГРАЧКА	5
А.4. БЕЏЕВИ И ДОБРОДОШЛИЦЕ ЂАЦИМА ПРВАЦИМА	5
А.5. САОПШТЕЊА ЗА ЈАВНОСТ.....	6
Б. ОБРАЗОВАЊЕ	6
Б.1. ДЕЧИЈА НЕДЕЉА под слоганом „Велико срце деце Србије“	6
Б.2. Акредитовани семинар (ЗУОВ) „Карикатура у учионици – карикатура као ликовни израз, средство комуникације и алат за интердисциплинарну наставу“	20
В. ИНКЛУЗИЈА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	20
В.1. ОБУЦИМО ДЕЦУ СВРАТИШТА (P&G).....	20
В.2. ХИГИЈЕНСКА СРЕДСТВА ЗА НАЈУГРОЖЕНИЈУ ДЕЦУ И ПОРОДИЦЕ (P&G).....	20
В.3. ХУМАНИТАРНА АКЦИЈА „МОЈ ПРВИ НОВОГОДИШЊИ ПАКЕТИЋ“	21
В.4. ХУМАНИТАРНА АКЦИЈА ПРОТИВ МЕНСТРУАЛНОГ СИРОМАШТВА ДЕВОЈЧИЦА	21
В.5. ХУМАНИТАРНА АКЦИЈА ОБЕЗБЕЂИВАЊА ПЕЛЕНА ЗА НАЈУГРОЖЕНИЈЕ ПОРОДИЦЕ...21	
Г. БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЉЕ.....	21
Г.1. “ГРАДИМО ПОВЕРЕЊЕ” (Уникредит фондација).....	21
Д. ЗДРАВА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ.....	22
Д.1. ДИЈАЛОГОМ од ЕКО анксиозности до ЕКО акције 2022-2023 (Еразмус +)30.....	22
Д.2. Одрживи развој у настави кроз развој креативног алата - ИГРА, А НЕ ИГРИЦА!	24
ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ – НОВИ ПОДСТИЦАЈИ И ИНИЦИЈАТИВЕ.....	26

УВОДНИ ДЕО

Организација цивилног друштва Пријатељи деце Србије (ПДС) бави се бригом и заштитом деце и младих, а у духу наше традиције и Конвенције о правима детета УН и свих осталих позитивних међународних и домаћих прописа. Залажемо се за пуну партиципацију деце и младих у областима које их се тичу, спрам узраста, могућности и интересовања и због тога децу и младе укључујемо у све фазе нашег деловања.

Наша визија:

Свако дете у друштву има једнако добре услове за раст и развој, квалитетно образовање, здравствену и социјалну заштиту, безбрижно је и заштићено, живи у породичном или породичноликом окружењу, инклузивном друштву и здравој животној средини.

Наша мисија:

Промоција и остваривање права детета и унапређење положаја деце и младих у Србији, како кроз директан рад с децом и младима тако и кроз утицај на јавне политике које се тичу деце и младих.

Пријатељи деце Србије делују као национална организација, али и као асоцијација општинских организација које се укључују у различите активности и пројекте које ПДС реализује на националном и регионалном нивоу. Организација има канцеларију у Београду, као и стално и повремено запослене професионалце/ке, а окупља и велики број стручних сарадника/ца који/е се баве децом: ствараоца за децу, наставника/ца, родитеља, студената/киња и осталих заинтересованих грађана/ки.

Свој рад дефинишемо кроз 5 програма: Култура и медији, образовање, Инклузија и социјална заштита, Безбедност и здравље, Здрава животна средина и одрживи развој

У 2023. сарађивали смо са великим бројем донатора и партнера: Владом Републике Србије (Министарство за бригу о породици и демографију, Министарство културе и информисања, Министарство просвете), Народном Скупштином РС, Европском омладинском фондацијом Савета Европе и Европском комисијом, великим бројем организација цивилног друштва, као и Грађанским иницијативама, Мрежом организација за децу Србије (МОДС) и Националном асоцијацијом практичара/ки омладинског рада (НАПОР). У даљој диверзификацији прихода, посебно истичемо сарадњу са корпоративним сектором: Procter&Gamble, New Moment, UniCredit fondacija.

С обзиром на знатан финансијски раст током 2022. године, у 2023. години постигнута је стабилизација како програмског, тако финансијског раста организације.

Чланови Управног одбора ПДС, током 2023. одржали су две редовне седнице и више електронских, а у складу са динамиком програмских активности и стварним потребама. У 2023. години одржана је редовна онлајн седница Надзорног одбора, а 4. октобра 2023. и Скупштина Пријатеља деце Србије у Медија центру. Чланови Скупштине редовно су електронски информисани о деловању организације.

А. КУЛТУРА И МЕДИЈИ

А.1. КЊИЖЕВНА НАГРАДА „НЕВЕН“

Проглашење победника и свечана додела награда „Невен“ за издања из 2022. године и признања „Добра играчка“ за 2023. одржане су у оквиру Програма обележавања Дечије недеље, 5. октобра 2023. године у Атријуму Народног музеја.

У име Народног музеја, као домаћина манифестације, лауреатима и гостима је добродошлицу пожелела Бојана Борић Брешковић, директорка Музеја. Ива Ераковић, директорка Пријатеља деце Србије је поздравила је присутне у име оснивача и реализатора конкурса за Књижевну награду “Невен” и Признања “Добра играчка”.

Програм је водио Милош Миловановић, новинар.

Свечаност је почела песмом "Баш су ми мудри мама и тата" Драгомира Ђорђевића, које је говорио Јанковић Виктор, 5/4, ОШ „Борисав Пекић“, проф. разр. наставе и ментор Данило Милинковић. Са овом песмом Виктор је освојио прво место на општинском и градском и учествовао на републичком такмичењу рецитатора "Песниче народа мог".

Организација Пријатељи деце Србије додељује награду „Невен“ од 1955. године, са циљем да подстиче стваралаштво за децу, афирмише ауторе и најуспешнија остварења за децу. Награда «Невен» је најстарија и најзначајнија књижевна награда у области књижевности за децу и младе у Србији и региону, а додељује се за најбољу књигу намењену деци, објављену у претходној години, за три области: белетристика, илустрација и популарна наука.

Награду чине повеља чији је аутор Душан Петричић и новчани износ од 50.000 динара.

Жири за белетристику радио је у саставу Јелена Панић Мараш – председница жирија, Бранко Стевановић и Душан Поп Ђурђев, а у конкуренцији за награду је било 14 наслова. Жири је донео одлуку да се награда “Невен” за белетристику за 2022. годину додели ЈОВИЦИ ТИШМИ за књигу „Био једном један страх“ у издању „Креативног центра“.

Жири за илустрацију радио је у саставу: Моника Ланг, Мања Радић Митровић и Славимир Стојановић – председник жирија, а у конкуренцији за награду било је 13

налова. Добитник „Невена“ је АНА ПЕТРОВИЋ за илустрацију књиге „Стрипотерапија“ која је и ауторка дела, у издању „Креативног центра“.

Жири за популарну науку радио је у саставу: Јелена Панић Мараш, Душан Поп Ђурђев и председник жирија Слободан Бубњевић. У овој категорији било је 5 књига, а жири је одлучио да награда ове године припадне коауторкама АНДРЕЈИ ЛЕСКОВАЦ И ДРАГАНИ ПЕТРОВИЋ КОСАНОВИЋ, за књигу „Урнебесна биологија“, издавачке куће Лагуна.

Више можете видети овде: <https://rb.gy/pgmh7m>

А.2. ТАКМИЧЕЊЕ ЗА НАЈБОЉУ ДЕЧЈУ КАРИКАТУРУ „МАЛИ ПЈЕР“

Ово је двадесетдевета година „Малог Пјера“ и десета година како се ово такмичење налази у Календару такмичења и смотри Министарства просвете, а на иницијативу и у организацији Пријатеља деце Србије. Такмичење је национално и обухвата изузетно велики број учесника, а из године у годину расте и број учесника и квалитет радова. Такмичење подржава и Министарство културе.

Градска и општинска такмичења организовала су општинска и градска удружења Пријатеља деце, активи наставника ликовне културе у сарадњи са школским управама и колегама из цивилног сектора. Пристигли радови ученика основних школа из целе Србије најчешће су инспирисани темама везаним за породицу, школу, спорт, културу, заштиту животне средине, али и негативним појавама у друштву као што су апатија, насиље, отуђење и кич... Поруке су најчешће кратке и сажете у једноставну мисао упућену свету одраслих.

Више од 9.000 основаца узело је учешће на школским такмичењима, а наставници су препознали и прихватили овај вид стваралаштва и подржали и помогли такмичење у својим срединама. У томе су им помогле локалне организације Пријатеља деце и школске управе. Такмичење је реализовано у 16 округа, а на републичку селекцију се пласирало чак 590 радова. На републичком такмичењу награђено је 29 радова.

Жирирање је обављено 11. маја 2023. у канцеларији Пријатеља деце Србије. Чланови жирија су били: Тошо Борковић, карикатуриста, Александар Загорац, професор уметничке групе предмета и Никола Драгаш, карикатуриста и дипл. графички дизајнер.

Републичка изложба је отворена, а награде додељене у Галерији Народне банке Србије у Београду, 29. маја 2023. године.

Такмичење „Мали Пјер“ доприноси увођењу иновација у наставни програм и ваннаставне, слободне активности ученика у програму ликовне културе. Порукама и темама подстиче ученике да путем карикатуре на занимљив и креативан начин изразе своје ставове и виђења појава и изазова у друштву, школи, породици, на улици и свуда у свом окружењу... „Мали Пјер“ тако развија креативно мишљење, али и критички однос према себи и свом окружењу.

Више можете видети овде: <https://rb.gy/0itqg5>

A.3. ПРИЗНАЊЕ „ДОБРА ИГРАЧКА“

Признање ДОБРА ИГРАЧКА Пријатељи деце Србије додељују од 1988. године. Ово признање има за циљ промовисање домаће квалитетне играчке, као и подстицање произвођача и увозника да на тржишту обезбеде што квалитетније играчке водећи рачуна о свим важним аспектима: васпитно-образовним, развојно-подстицајним, здравственим, естетским, техничко - технолошким и еколошким. Признање се састоји од повеље чији је аутор Борут Вилд и права коришћења знака „Добре играчке“.

Жири за доделу признања ДОБРА ИГРАЧКА радио је у саставу: Весна Јањевић Поповић, психолог; Љиљана Драгутиновић, васпитачица и Драгана Пурешевић, мастер педагог, асистент на Одељењу за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду – председница жирија.

Добитници признања „Добра играчка“ у 2023. години су:

1. Revolucya Игра си ти, за играчку „Несвесно“ и
2. Увозник играчака Магаза ДОО за играчку „Бајке – оживи своје приче“

Све играчке и књиге приспеле на конкурс НЕВЕН и ДОБРА ИГРАЧКА поклоњена су Удружењу грађана за борбу против рака код деце „Увек са децом“.

Пријатељи деце Србије, не само да промовишу значај добре играчке, већ су отпочели и са њиховом креирањем, што је представљено на свечаности. Наиме, млади активисти ПДС-а су творци играчке „Човече, освести се!“, намењене деци и младима као едукативна игра за заштитну животне средине. Игра је првобитно креирана кроз пројекат #ENVIRONMENTOOL“ подржан од стране Европске омладинске фондације Савета Европе, а њено редизајнирање и прилагођавање за коришћење у настави грађанског васпитања подржало је и подржало Министарство просвете.

Додели су присуствовали и представници Министарства културе, Министарства за бригу о породици и демографију, медија, стручни жири за доделу награда и признања, лауреати и стручна јавност.

A.4. БЕЏЕВИ И ДОБРОДОШЛИЦЕ ЋАЦИМА ПРВАЦИМА

Овај програм је реализована је на основу дугогодишњег искуства, а комплети су припремљени и дистрибуирани према примљеним наруџбинама заинтересованих основних школа и локалних самоуправа.

Као и сваке године, беџеве и афише са текстом у виду добродошлице ђацима првацима осмислили су и дизајнирали, добитници награде „Невен“ из претходне године (текст: Јасминка Петровић, илустрација: Борис Кузмановић). Текст Добродошлице преведен је на румунски, русински, мађарски, словачки и ромски језик.

Штампано је 5.500 комплета беџева и афиша са добродошлицом од чега су као члански допринос нашем раду и програму Добродошлица школе купиле 4.802 комплета, док је остатак подељен гратис школама, организацијама које се баве децом и дечијим болницама, као и учесницима сајмова и промоција на којима је ПДС учествовао.

A.5. САОПШТЕЊА ЗА ЈАВНОСТ:

06. мај 2023: Неодговорно извештавање повређује жртве и подстиче ново насиље

У сарадњи са Саветом за штампу и организацијама: Save The Children, Центром за права детета и Мрежом организација за децу Србије, поводом трагедија које су се десиле у ОШ Владислав Рибникар и у Младеновцу издали смо саопштење следеће садржине: <https://decaimediji.com/neodgovorno-izvestavanje-povreduje-zrtve-i-podstice-novo-nasilje/>

18. новембар 2023: Саопштење за јавност поводом Светског дана детета: Закон пропустио шансу да заштити децу од медијског насиља

<https://decaimediji.com/saopstenje-za-javnost-povodom-svetskog-dana-deteta-zakon-propustio-priliku-da-zastiti-decu-od-medijskog-nasilja/>

29. новембар 2023: Отворено писмо политичким партијама: Деци није место у предизборној кампањи

<https://decaimediji.com/otvoreno-pismo-politickim-partijama-deci-nije-mesto-u-predizornoj-kampanji/>

01. децембар 2023: Ко треба да заштити децу од садржаја експлицитног секса у медијима

<https://decaimediji.com/ko-treba-da-zastiti-decu-od-sadrzaja-eksplicitnog-seksa-u-medijima/>

Б. ОБРАЗОВАЊЕ

Б.1. ДЕЧИЈА НЕДЕЉА под слоганом „Велико срце деце Србије“ у периоду 2-8. октобра

Дечија недеља, традиционална манифестација која се одржава сваког октобра, представља најзначајнији национални догађај посвећен деци. Ова манифестација омогућава уједињење свих друштвених актера у циљу трајног унапређења положаја деце. Истовремено, она пружа платформу за препознавање досадашњих успеха, али и идентификацију области које захтевају додатну пажњу у промоцији и заштити дечијих права у Републици Србији. Све значајне институције образовања и културе, социјалне и здравствене заштите препознају значај Дечије недеље и учествују у реализацији, доприносећи успешнијој сарадњи између државе, цивилних организација, струковних тела, као и појединаца који су ангажовани на заштити дечијих права.

Дечија недеља је и ове године дочекана уз велику радост, представљајући највеселију седмицу у годишњем календару. Током овог периода, деца широм Србије су била потпуно укључена у различите програме Дечије недеље на националном и локалном нивоу и пружена им је прилика да покажу своје таленте, способности и вештине и буду активни актери друштвеног живота. Кроз различите активности током Дечије недеље, подстицало се и креирало окружење које промовише здрав развој, срећу и добробит деце.

Традиција обележавања Дечије недеље на нашим просторима почиње 1934. године. Током година, манифестација се константно прилагођава актуелним потребама деце и младих, иако њена основна мисија остаје непромењена - подразумева усмеравање пажње читавог друштва на стварни положај деце и младих у заједници, као и њихове потребе и изазове. Од 1987. године, на предлог организације Пријатељи деце Србије, Дечија недеља је званичан део Закона о друштвеној бризи о деци. Од 2018. године, она се налази у Закону о финансијској подршци породици са децом.

Дечија недеља активно преиспитује положај детета у нашем друштву и обезбеђује финансијску, социјалну, здравствену, културну и образовну подршку како би се остварили услови за унапређење. Она едукује и подиже свест јавности, подржава инклузивност и разноликост, подстиче одговорност и код деце и одраслих, прилика је за решавање проблема и планирање. Не мање важно је, да Дечија недеља подстиче активно учешће деце и младих у друштвеном животу, прилагођено њиховом узрасту, интересовањима и зрелости, сензибилишући општу јавност о неопходности да свако дете добије једнаке шансе и прилику да буде виђено и уважено.

У средишту Дечије недеље лежи избор најактуелних тема које доприносе додатном развоју савременог националног система за промоцију и заштиту дечијих права. Ове године, Дечија недеља, реализована под покровитељством Министарства за бригу о породици и демографију, била је посвећена развоју емпатије и солидарности међу децом, наглашавајући њихову важност за лични развој сваког детета и креирање сигурног друштвеног окружења које подржава вредности толеранције. На тај начин се ствара темељ за неговање солидарности међу децом, како унутар вршњачке заједнице, тако и међу генерацијама.

Дечија недеља, као најзначајнија национална манифестација посвећена остваривању дечијих права, пружила је савршену прилику за промоцију значаја солидарности и емпатије као кључних принципа за остваривање права детета у нашем друштву.

Програмске активности, циљеви и теме Дечије недеље леже на основама релевантних међународних и националних докумената и прописа, као и на задацима у процесу придруживања Европској унији. Ови циљеви се остварују на републичком и локалном нивоу, уз пуно учешће деце и младих.

Конвенција о правима детета Уједињених нација, усвојена 1989. године, а ступила на снагу 1990. године основни је документ и полазиште за планирање и спровођење активности током Дечије недеље.

ПОНЕДЕЉАК, 01. октобар, 14:00-15:30 сати, Народни музеј

ОТВАРАЊЕ ДЕЧЈЕ НЕДЕЉЕ

- **Јавна и медијска промоција**

Свечано отварање Дечије недеље одржано 1.10.2023. године у Народном музеју Србије, почело је изведбом вокалне групе Дечјег културног центра „Нађи своју звезду“ песмом „Деца су украс света“ под диригентским вођством Снежане Деспотовић.

Дечију недељу отворила је министарка Дарија Кисић, у име покровитеља Дечије недеље, Министарства за бригу о породици и демографију.

Гостима свечаности обратили су се и потпредседница Народне скупштине и чланица Одбора за права детета, Сандра Божић, Заштитиник грађана Зоран Пашалић и Јоси Ечевери Бургхарт испред УНИЦЕФ-а. Активисти Пријатеља деце Србије и средњошколци Мина Ивковић и Андрија Станковић говорили су, преносећи глас својих вршњака. У име креатора и реализатора програма Пријатеља деце Србије, присутнима се обратила директорка Ива Ераковић.

Овом приликом додељено је и признање МАСЛАЧАК које организација Пријатељи деце Србије додељује као друштвено признање за добротинство деци. Ово значајно признање има за циљ да укаже на примере добре праксе у пружању подршке деци и њиховом развоју. Ове године, добитник признања „МАСЛАЧАК“ је Ђорђе Томић, у његово име награду је примила његова мајка Сандра Томић.

Ђорђе Томић, двадесетогодишњи активиста удружења грађана „Из другог угла“ из Ветерника већ дужи низ година истиче се у својој локалној заједници и околини хуманим делима и активизмом. Организује ације прикупљања новчаних средстава за помоћ болесној деци, помаже у учењу ђацима и реализује хуманитарне спортске и уметничке догађаје за децу и младе. Ђорђе, између осталог, превози и прати болесне суграђане до здравствених центара, помаже у поправкама кућа, прикупља пакете хране за најрањивије суграђане. Једном речју, он је увек ту где је најпотребније, а заједница у којој живи је сведок да је већ од седме године, уз своју мајку Сандру пример како се расте уз хумана дела.

Свечаност је завршена изведбом вокалне групе Дечјег културног центра „Нађи своју звезду“ песмом „За милион година“, под диригентским вођством Снежане Деспотовић.

Догађају је присуствовало око 90 људи - представника Министарства за бригу о породици и демографију, цивилног друштва, родитеља, наставника, деце, представника медија.

УТОРАК, 3. октобар, 12:00-16:00 сати, Народна скупштина Републике Србије

СЕДНИЦА УЧЕНИЧКИХ ПАРЛАМЕНАТА

- **Седница 120 представника ученичких парламената из 40 општина у Србији: „Активна улога вршњачких тимова школа у развоју емпатије и солидарности“**

Пуна партиципација деце у друштвени живот један је од основа за развој активних грађана и демократског друштва, што национална седница ученичких парламената традиционално обезбеђује и промовише. Овај догађај Дечије недеље посвећен је средњошколцима, зато се и организује у Народној скупштини као највишем законодавном телу, промовише парламентаризам и културу дијалога. Кроз сусрет ученика/ца средњих школа у Србији, укључујући оне из специјалних школа и на институционалном смештају, подстиче се активно и отворено мишљење о свим питањима која их се тичу, а средњошколци су нова знања и искуства пренела вршњацима/кињама у локалним заједницама, након догађаја. Скуп је организован као право скупштинско заседање, са правилима скупштинске процедуре (утврђени дневни ред, временски ограничено излагање и усвојене препоруке, доступне јавности). У циљу пуне партиципације, скуп су и модерирани средњошколци.

Седницу су модерирани ученици Един Пузовић и Софија Благојевић. Иако је било предвиђено 60 учесника, због великог интересовања обезбеђено је учешће 120 ученика из преко 40 општина у Србији.

Седницу је свечано отворио Владимир Орлић, председник Народне скупштине Републике Србије и председник Одбора за права детета. Истакао је задовољство присуством великог броја деце, и рекао је да је управо Народна скупштина, место на коме су деца и млади увек добродошли и да све што држава чини, директно или индиректно за циљ има да унапреди живот деце и младих и да омогући што квалитетнији живот младима и што боље могућности да будућност граде у нашој земљи.

Затим се обратио Радош Пејовић, државни секретар покровитеља Дечије недеље, Министарства за бригу о породици и демографију. Такође је изразио задовољство бројем младих учесника и енергијом која је владала у сали, истакао је важност овог догађаја и саме комуникације високих званичника са младима и децом и поручио је деци да су увек ту, за сва питања и помоћ деци и њиховим породицама и да ће настојати да се створе најквалитетнији услови за развој породице у нашој држави.

Следећа се обратила извршна директорка организације Пријатељи деце Србије, Ива Ераковић. Подсетила је учеснике о дугој традицији Дечије недеље, и исказала велико задовољство јер долази из организације која је створила Дечију недељу на овим просторима и која никада није одустала да упркос изазовима промовише и унапређује дечја права у Србији - и кроз ову манифестацију. Позвала је све младе на толеранцију, на прихватање и подстицање различитости, те да да увек стану у заштиту најрањивих вршњака и да се поставе као пријатељи.

Затим је представила младима платформу „ЧУВАМ ТЕ“ Владе Републике Србије - пројекат превенције насиља намењен свима - деци, родитељима, наставницима и свим грађанима. Циљ платформе је превенција сваке врсте насиља, али и упутство како реаговати ако се

насиље већ догодило. Платформа „ЧУВАМ ТЕ“ је након тога представљена и кроз кратак промотивни филм.

У улози експерткиње обратила се госпођа Весна Јањевић Поповић, дечији психолог, чланица Просветног савета и Међународни тренер за програме оснаживања породице УН, која је представила учесницима колика је важност емпатије и солидарности, као кључ функционисања људске цивилизације, са мноштвом практичних примера.

Након паузе је започета дискусија средњошколаца. Резултати и закључци представљени су у наредној табели:

Проблеми:

1. Расправе и свађе које су присутне код одраслих лоше могу утицати на младе и подстицати на вршњачко насиље;
2. Слаба заинтересованост управа школа о овим темама;
3. Многе школе немају школске психологе;
4. У друштву су особе које иду код психолога најчешће на мети злостављања;
5. Ријалити програми - константно промовисање блуда, неморала, насиља, мржње (и поред потписаних милионских петиција, и даље се ништа није променило по том питању);
6. Млади се не осећају сигурно јер нико не сноси одговорност за преношење лошег садржаја на телевизије;
7. Млади се не осећају сигурно јер нико не сноси одговорност за трагедију која се догодила у Основној школи Владислав Рибникар;
8. Многа деца немају храбрости да се обрате тиму за борбу против насиља;
9. Деца са сметњама су увек на удару насилника и јако често бивају исмевана због својих недостатака;
10. Деца која трпе насиље се боје и осећају кривицу уместо насилника;
11. Недостатак професионалаца који се баве саветовањем младих;
12. Људи немају потребу да прилазе једни другима с жељом да сазнају како се друга страна осећа;
13. Незаинтересованост деце за учешће у Ученичком парламенту и тимовима школе настаје као последица исте незаинтересованости од стране професора, психолога и директора школе;
14. Наставници не подстичу рад ученичких школских тимова;
15. Лоша реакција ученика на било какав вид ауторитета;
16. Живимо у друштву где се насиље промовише константно;
17. Људи из унутрашњости се плаше насиља у Београду - осећају се несигурно да се крећу, посебно ноћу.

Препоруке:

1. Спровести едукацију о насиљу: шта је све насиље, како га препознати и реаговати;
2. Едуковати одрасле о проблему насиља;
3. Стварати сигурно окружење у школама;

4. Промовисати валитетне међуљудске односе;
5. Створити безбедну средину у медијском, јавном и дигиталном простору;
6. У школама треба да постоје људи који ће да воде рачуна о томе ко, када и зашто улази у школе; свака школа мора имати школског полицајца и обезбеђење;
7. Више говорити о превенцији насиља са родитељима и запосленима у образовању;
8. Припремити приручник са смерницама за рад школских тимова за превенцију насиља од стране Министарства;
9. Организовати већи броја предавања, трибина, едукација на ове теме;
10. Неговати добре међуљудске односе и ван школских клупа;
11. Неговати позитиван наратив и пријатељство са наставницима и заједно радити на решавању проблема вршњачког насиља;
12. Свака школа мора да има школског психолога;
13. Нормализовање одласка код психолога;
14. У тимове за превенцију насиља треба укључити и директора, психолога/педагога, професоре;
15. Јачање тимског дуга у оквиру школа организовањем разних хуманитарних акција, базара, турнира;
16. Сваки појединац треба да скрене пажњу ономе који чини насиље, а уколико то не уроди плодом, обавезно укључити и професионалце;
17. Учити децу основама знаковног језика;
18. Укидање ријалити програма, укидање националне фреквенције телевизијама „Пинк“ и „Хепи“;
19. Преузимање одговорности одговорних за управљање ресорним министарствима и осталим јавним установама;
20. Више Саветовалишта за младе при здравственом систему;
21. Константно промовисати добротворство

Примери добре праксе:

1. Краљевачка гимназија - формиран тим за емоционалну и основну подршку која има улогу да саслуша, саветује, едукује, комуницира, подиже свест, врши подршку у кризним ситуацијама и повезује са ресурсима;
2. Шеста београдска гимназија - Пројекат превенције вршњачког дигиталног насиља;
3. Гимназија у Лазаревцу - Развијање и јачање тимског рада и зближавања ван школских клупа;
4. Правно пословна школа у Нишу - Едукација одређеног броја основаца од стране ученика ове школе о вршњачком насиљу и превенцији истог.

Питања:

1. Зашто свака школа нема своје обезбеђење и школског полицајца?
2. Зашто у буџету Републике Србије не постоји новац за професионално обезбеђење у школама?
3. Зашто само у Београду деца имају право на бесплатне уџбенике?

5. Зашто Алексин закон и даље није донесен?

6. Зашто највиши представници институција не присуствују дебати ученика?

Међу говорницима, обратила се и Анастасија Петковић испред организације Грађанске иницијативе и изложила је проблеме везане за школске тимове за превенцију насиља, са посебним акцентом на недостатак информација и транспарентности и изнела препоруке за превазилажење недостатака.

Седници су присуствовале и чланице Одбора за права детета и помоћница Министарства за бригу о породици и демографију Сандра Грујичић и чланови Министарства за бригу о породици и демографију.

Као кључна решења проблема насиља у школском систему и превенирања истог, млади су навели:

1. Обавезно запошљавање барем једног психолога у свакој школи;
2. Укључивање свих запослених у школама у рад тимова за превенцију насиља у школама;
3. Коначно отпочети оштро санкционисање медија чији се програми заснивају на промовисању насиља, неморала, говора мржње, на начин који ће спречити даље ширење оваквог садржаја;
5. Уводити више саветовалишта за младе широм Србије;
6. Едуковати родитеље о ненасилном васпитању и превенцији насиља.

Свим учесницима који су путовали је обезбеђена рефундација путних трошкова и заједнички ручак, а ученицима са потребом за додатном подршком превоз и персонални асистенти.

СРЕДА, 4. октобар, 12:00-13:30 сати, Медија центар

ОТВОРЕНО О ДЕЧИЈИМ ПРАВИМА И ОДГОВОРНОСТИМА

- **Јавна дебата: „Породица темељ друштва – подршка родитељству“**

Среда, 4. октобар, 12 сати, Медија центар

Први део Јавне дебате, припао је говорницима, који су говорили о актуелној теми, док је други део дебате припао учесницима, како из сале, тако грађанима који су цео догађај могли да прате преко линка и гледаоцима и имали могућност да дају коментаре и поставе питања.

На дебати су у својству говорника говорили: државна секретарка Министарства за бригу о породици и демографију Стана Божовић, представница УНИЦЕФ канцеларије Мила Вуковић Јовановић, чланица Удружења васпитача, васпитачица и чланица Просветног савета Љиљана Драгутиновић, председница удружења грађана „Родитељ“ Гордана Племић и извршна директорка Пријатеља деце Србије Ива Ераковић, у улози модераторке.

Стана Божовић, државни секретар Министарства за бригу о породици и демографију опсежно је представила политике ресорног Министарства у циљу обезбеђивања што

квалитетнијег животног стандарда деци и родитељима/старатељима. Упознала је учеснике са легислативом у области заштите породице и резултате које је донело доношење истих. Нагласила је да је нулта толеранција према насиљу званична државна политика и да грађани увек могу да се обрате ресорним министарствима и центрима за социјални рад.

Сви говорници били су уједињени у ставу да се свако питање које се тиче породице и деце мора бити решено системски, а да је неопходно да прати актуелне потребе и друштвени тренутак. Такође, сложили су се да је родитељство веома захтевна и сложена улога, да је сасвим природно да су родитељи повремено уплашени и да имају дилеме, да не знају како да се поставе и да имају питања. Због тога, сматрају присутни експерти, најбитније је да постоји успостављена системска подршка родитељима да изнађу права решења, која ће им олакшати родитељство и повећати ефикасност, наглашавајући да је и родитељима потребна подршка, емпатија, пажња.

Такође, сложили су се да је потребно да се у процесе подршке активном и ангажованом родитељству и здравом одрастању деце укључе и медији, да је неопходно да пласирају и промовишу афирмативне вредности, едукативне програме.

У делу посвећеном осталим учесницима дебате, постављана су питања на која су уводничари покушали да дају одговоре.

Закључци дебате:

Неопходна сарадња и координација: За успешну заштиту породице и деце потребна сарадња свих релевантних актера, укључујући државне институције, просветне раднике, организације цивилног друштва за заштиту деце и породице, као и родитеље.

Ресурси и подршка родитељима: Експерти и говорници изнели су став да родитељство захтева посебну подршку и да је важно осигурати системску подршку родитељима у изналажењу правилних решења у области родитељства.

Борба против насиља и заштита права детета: Неопходно неговати нулту толеранцију према насиљу и даље унапређивати како легислативу, тако процедуре у области заштите деце и породице. Закључено је да је борба против насиља и заштита права детета мора да буду кључни делови државне политике у чему су потребни примери добре праксе.

Укључивање медија: Експерти су изразили потребу за укључивањем медија у процесе подршке активном и ангажованом родитељству, као и у информисање и едуковање јавности о правим вредностима и едукативним програмима.

Васпитање о вредностима и емпатији: Наглашено је да је важно да родитељи и деца константно буду едуковани и информисани о правим вредностима, емпатији, толеранцији, и да су љубав, пажња кључ за правилан развој детета и породице у целини.

Апел грађанима: Експерти су препоручили гледаоцима да без обзира на друштвени тренутак никада не одустају од тога да децу уче правим вредностима, емпатији,

толеранцији, те да им поклањају љубав и пажњу - као једини сигуран пут ка правилном развоју.

Укупно, закључци дебате промовишу неопходност колективног напора у заштити породице и деце, укључујући образовање, системску подршку, борбу против насиља и активно родитељство.

У наставку се налази снимак комплетне дебате:
<https://www.youtube.com/watch?v=uqVRp9PrEvg>

ЧЕТВРТАК, 5. октобра, 13:00-14.30 сати, Народни музеј

- **ДОДЕЛА НАГРАДА „НЕВЕН“ И „ДОБРА ИГРАЧКА“**

Проглашење победника и свечана додела награда „Невен“ за издања из 2022. године и признања „Добра играчка“ за 2023, Атријуму Народног музеја.

У својству говорника, а пре доделе награда обратили су се: државни секретар Министарства за бригу о породици и демографију Радош Пејовић, директорка Народног музеја Бојана Борић Брешковић и извршна директорка Пријатеља деце Србије Ива Ераковић. Говорници су истакли значај неговања културе, књижевности и здраве игре у развоју деце.

Свечаност је увећао и ученик петог разреда основне школе „Борислав Пекић“, Јанковић Виктор, који је говорио стихове „Баш су ми мудри мама и тата“.

Организација Пријатељи деце Србије додељује награду „Невен“ од 1955. године, са циљем да подстиче стваралаштво за децу, афирмише ауторе и најуспешнија остварења за децу. Награда «Невен» је најстарија и најзначајнија књижевна награда у области књижевности за децу и младе у Србији и региону, а додељује се за најбољу књигу намењену деци, објављену у претходној години, за три области: белетристика, илустрација и популарна наука.

Награду чине повеља чији је аутор Душан Петричић и новчани износ од 50.000 динара. На овогодишњи конкурс, за дела издата у 2022. години, стигло је укупно 23 наслова намењених деци и младима из 6 издавачких кућа.

Жири за белетристику радио је у саставу Јелена Панић Мараш – председница жирија, Бранко Стевановић и Душан Поп Ђурђевић, а у конкуренцији за награду је било 14 наслова. Жири је донео одлуку да се награда “Невен” за белетристику за 2021. годину додели Јовици Тишми, за књигу „Био једном један страх“ у издању „Лагуне“ из Београда.

Жири за илустрацију радио је у саставу: Моника Ланг, Мања Радић Митровић и Славимир Стојановић – председник жирија, а у конкуренцији за награду био је 13 наслова. Добитник „Невена“ је Ана Петровић, за књигу „Стрипотерапија“ у издању „Креативног центра“.

Жири за популарну науку радио је у саставу: Јелена Панић Мараш, Душан Поп Ђурђевић и председник жирија Слободан Бубњевић. У овој категорији било је 5 књига, а жири је одлучио да награда ове године буде додељена за дело „Урнебесна биологија“, ауторкама Андреји Лесковац и Драгани Петровић Косановић.

Доделу књижевне награде „Невен“ ове године су подржали: Министарство за бригу о породици и демографију и Министарство културе

Пријатељи награде су : Модна кућа „Мона“, Књиговезница „Которчевић Бранко“, Народни музеј.

Признање ДОБРА ИГРАЧКА Пријатељи деце Србије додељују од 1988. године. Ово признање има за циљ промовисање домаће квалитетне играчке, као и подстицање произвођача и увозника да на тржишту обезбеде што квалитетније играчке водећи рачуна о свим важним аспектима: васпитно-образовним, развојно-подстицајним, здравственим, естетским, техничко - технолошким и еколошким. Признање се састоји од повеље чији је аутор Борут Вилд и права коришћења знака „Добре играчке“.

Жири за доделу признања ДОБРА ИГРАЧКА радио је у саставу: Весна Јањевић Поповић, психолог; Љиљана Драгутиновић, васпитачица и Драгана Пурешевић, мастер педагог, асистент на Одељењу за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду – председница жирија.

Добитници признања „Добра играчка“ у 2023. години су:

1. Revolucya Игра си ти, за играчку „Несвесно“ и
2. Увозник играчака Магаза ДОО за играчку „Бајке – оживи своје приче“

Све играчке и књиге приспеле на конкурс НЕВЕН и ДОБРА ИГРАЧКА поклоњена су Удружењу грађана за борбу против рака код деце „Увек са децом“.

Пријатељи деце Србије, не само да промовишу значај добре играчке, већ су отпочели и са њиховом креирањем, што је представљено на свечаности. Наиме, млади активисти ПДС-а су творци играчке „Човече, освести се!“, намењене деци и младима као едукативна игра за заштитну животне средине. Игра је првобитно креирана кроз пројекат #ENVIRONMENTOOL“ подржан од стране Европске омладинске фондације Савета Европе, а њено редизајнирање и прилагођавање за коришћење у настави грађанског васпитања подржало је и подржало Министарство просвете.

Додели су присуствовали и представници Министарства културе, Министарства за бригу о породици и демографију, медија, стручни жири за доделу награда и признања, лауреати и стручна јавност.

ПЕТАК, 06. октобар 2023. од 11-14 сати, МТС дворана

ФЕСТИВАЛ ДЕЧИЈЕГ СТВАРАЛАШТВА

Презентација дечијег стваралаштва, креативне радионице, изложба

Пријатељи деце Србије, у сарадњи са Пријатељима деце Београда организовали су Фестивал дечјег стваралаштва. Програм је осмишљен као музичко сценски приказ дечјег стваралаштва у фестивалској атмосфери. Фестивал дечијег стваралаштва промовише игру, стваралаштво, културу и креативност, квалитетно слободно време, изражавање способности, знања и вештина сваког детета, без обзира на узраст, и уважавајући принципе инклузивности, а у њему учешће узело више од 300 деце предшколског и школског узраста, укључујући децу из рањивих категорија.

На фестивалу је представљено и 50 најуспешнијих дечјих ликовних радова на тему слогана Дечије недеље, насталих у основним школама у Београду. Фестивал је садржао и пропратне програме и штандове, организован је квиз за децу са симболичним наградама, мини едукације са саветима о безбедности и добробити деце, друштвене игре које су подизале свест деце о солидарности и темама од јавног интереса и општег добра попут екологије и менталног здравља, а гости су могли и да разгледају изложбени део, као и посебан додатни изложбени део који се састојао од других облика дечјег стваралаштва попут скулптура и дечјих рукотворина.

Учесници и публика фестивала кроз пропагандни материјал упознати су са интерактивном платформом „ЧУВАМ ТЕ“ Владе Републике Србије - пројекат превенције насиља намењен свима - деци, родитељима, наставницима и свим грађанима. Циљ платформе је превенција сваке врсте насиља, али и упутство како реаговати ако се насиље већ догодило.

Фестивал је отворила директорка Пријатеља деце Србије, Ива Ераковић, а програм је водио водитељски пар деце Милица Митровић и Петар Новићевић.

Сценски програм се садржао од 22 музичке, игровне, драмске и рецитаторске нумере у којима је учествовало више од 300 деце предшколског и школског узраста.

Фестивалу су присуствовале породице са децом, васпитачи/це и наставници/це, уметници/це и јавне личности, представници локалних организација Пријатеља деце.

6. МОСТОВИ МЕЂУ ГЕНЕРАЦИЈАМА, субота 7. октобар, цео дан

- **Размена игровних и стваралачких активности деце и старих**

Овај програм традиционално промовише и развија међугенерациску солидарност и културу толеранције и сарадње, а код деце и младих подстиче поштовање животног искуства старијих. Ове године, због епидемије КОВИД-19 у Геронтолошком центру Београд - Дома Бежанијска коса, који је био предвиђен за место догађаја, реализован је, а по консултацији са покровитељима, алтернативни програм.

Организовали смо сусрет волонтера, деце и младих активиста ПДС са групом времешних омладинских радника, пионира у овој области на нашим просторима, који су уз

заједнички ручак, пренели своја знања и искуства и развој деловања у области права детета у нашој држави, кроз обиље примера, илустрација и упознавања са историјским документима. У атмосфери размене и сарадње испуњен је циљ Мостова међу генерацијама, као и додата вредност – размена искустава садашњих и пређашњих активиста у овој области.

Такође, истог дана, волонтери Пријатеља деце Србије обишли су пет старачких домаћинстава, разговарали и дружили се са њима и уручили им пригодне поклоне.

Кроз ову активност, у сарадњи са васпитачима/цама, креирали смо препоруке за развој међугенерациске солидарности у предшколском узрасту, који смо јавно објавили и дали на употребу свим предшколским установама у Србији, што сматрамо додатном вредношћу овог програма.

НЕДЕЉА, 9. октобар, Национални онлајн конкурс

- **Национални он-лине конкурс: „Велико срце деце Србије – Слагалица пријатељства!“**

Као подршка остваривању дечијих права у Србији, а у оквиру Дечије недеље, организован је онлајн конкурс „Велико срце деце Србије – Слагалица пријатељства!“ На конкурс је пристигло више од 500 радова из читаве Србије, свих узраста, који су кроз изабрани израз, послали фотографију, видео, цртеж, постављањем поста на друштвене мреже. Своје садржаје су заједно креирали деца и родитељи, деца и васпитачи, ученици и наставници.

Циљ конкурса је био да код деце предшколског и школског узраста обогати и подстакне дечију свест кроз креативно размишљање, изражавање и ангажовање, као и подизање свести о важности пријатељства и солидарности, подстицање развоја емпатије и сарадње.

Жири је, према циљевима конкурса и остваривости истих у приспелим радовима, похвалио све приспеле радове за мотивисаност у промишљању о теми и промовисању правих вредности. Према аналитичком приступу, промишљеном изражавању вредности пријатељства као одговора на тему, креативности, емпатији и вршњачком и међугенерациском ангажовању, издвојио је следеће радове:

ОШ „Драгиша Мишовић“, Чачак

ПУ „Колибри“, Ковачица

ШОСО „Јелена Мајсторовић“, Зајечар

Балетска школа „Луј Давичо“, Београд

ОШ „Бора Лазич“, Влашка

ПУ Раковица, вртић „Изворчић“, Београд

ОШ „Јован Јовановић Змај“, Панчево

Продужени Боравак „Наша бајка“, Београд

У образложењу стручног жирија се наводи следеће: „Слагалица се описује као игра стпљења, дефинише се као загонетка коју чини више делова који се слажу у жељени облик. Делови истих или различитих облика су међусобно уклопиве вредности. Приспели радови чинили су се као делови велике слагалице, различити по величини, садржају, начину израза, поруци, медију. Сваки део је био јединствен и могао се уметнути само на једно место. Били они исти или различити у креативном изразу или узрасту, међусобно су уклопиви јер пријатељство има свој облик утемељен на вредностима љубави, поверења и међусобног уважавања. Преслагани у нови облик, дали су слику јединствене промоције дечијих права која тежи пријатељству и искреној, несебичној добробити за све. Слагалица пријатељства се слаже годинама, и за њу, као и слагалице уопште, треба стрпљења. Од рубних делова слагалице према центру сложила се слика, снажна у јасној поруци: Велико је срце деце Србије!“

Реализација Програма Дечије недеље на локалу

Дечија недеља је манифестација која обједињује све актере локалних заједница и као и до сада обележена је широм Србије. Ову манифестацију подједнако препознају као важну и деца и млади, али и све институције које се баве децом и одрасли. У многобројне програмске активности укључиле су се сем локалних самоуправа и организација Пријатеља деце Србије и: школе, предшколске установе, као и остале релевантне институције образовања, културе, социјалне заштите (библиотеке, читаонице, галерије...), као и организације цивилног друштва. Партиципација деце и младих у програмима и активностима Дечије недеље је једна од најважнијих програмских циљева и примера добре праксе, који и даље треба равијати. Локални медији су се изузетно ангажовали у преношењу активности Дечије недеље.

Представници локалних самоуправа у сарадњи са локалним организацијама Пријатеља деце и другим партнерима, о реализацији програма Дечије недеље послали су Пријатељима деце Србије наративне извештаје који показују да је централна тема препозната и програмски подржана. Извештаји су анализирани зарад програмског унапређивања Дечије недеље, као и уочавања других важних тема.

Административни послови

Административна задужења у Дечијој недељи везаних за Уредбу Владе Србије, (израда, штампа и дистрибуција промотивног материјала и поштанских марака, израда, штампа и дистрибуција доплатних марака, дистрибуција комплетног пропагандног материјала и доплатних марака свим школама и локалним самоуправама у Србији, министарствима, установама културе...), су обављена на време и на устаљено најрентабилнији и најефикаснији начин. Приметно је поскупљење одређених услуга из ове ставке буџета, али је било могуће уклопити их у планиране трошкове.

Пријатељи деце Србије су уз подршку Министарства за бригу о породици и демографију и ове године успели да обезбеде бесплатне сале за програме, као и учешће великог броја ангажованих особа и услуга у Дечијој недељи, на волонтерској бази. Ове године Дечију недељу су подржали: Народна скупштина РС, Народни музеј, Модна кућа МОНА, Књиговезница „Которчевић Бранко“.

У реализацији програма показан је завидан ниво сарадње са јавним, цивилним, али и приватним сектором.

Медијски извештај

Присутством својих новинара и репортера у току Дечје недеље, активности су испратиле националне новинска агенција ТАНЈУГ, и следеће медијске куће: „Радио телевизија Србије“, „Радио Београд“, „Радио-телевизија Војводине“, „ТВ Пинк“, „Новосадска ТВ“, „Данас“, РТВ Студио Б, многобројни национални и локални часописи, као и велики број локалних штампаних и електронских медија који су испратили дешавања у Дечијој недељи у својим локалним заједницама. Програм је представљен и на сајтовима Министарства за демографију и бригу о породици, Народне Скупштине Републике Србије и Народног музеја. Интернет портали су кроз десетине чланака испратили догађаје. На сајту Пријатеља деце Србије и нашим странама на интернет друштвеним мрежама вођена је кампања промовисања централне теме Дечије недеље, пре, за време, као и након манифестације, као и свих пратећих програма и конкурса. Пријатељи деце Србије су фотографисали и снимали све догађаје централног програма Дечје недеље.

Сву фото документацију као и комплетан пресклипинг достављамо на посебном УСБ формату.

ЗАКЉУЧАК

Чланови радне групе формиране за спровођење Дечије недеље 2023. сагласни су да су општи циљеви манифестације постигнути и да је остварена намера да се акценат стави на развој емпатије, друштвене солидарности и свих вредности које их подржавају. У квантитативном и квалитативном смислу урађено је више активности него што је програм предвидео, а преузети задаци обављени су на време, одговорно, квалитетно и креативно. Чланови Радне групе су поново констатовали да се административни и материјални трошкови и даље повећавају, што намеће разматрање реконципирања одређених програмских решења, али и потребу за тражењем нових пријатеља манифестације.

У складу са својом мисијом и визијом Пријатељи деце Србије ће наставити да се баве промоцијом и заштитом дечјих права у најширем друштвеном контексту, као и подизању друштвене свести и савесети о важности ове теме. У том процесу увек ћемо укључивати децу и младе и поштовати њихов глас. Пријатељи деце Србије, са мрежом локалних организација Пријатеља деце и свим другим сарадницима из јавног и цивилног сектора наставиће да раде на промишљању и подизању нивоа програмског квалитета и видљивости саме манифестације, уз традиционалну подршку Министарства за бригу о породици и демографију и других релевантних институција.

Б.2. Акредитовани семинар (ЗУОВ) „Карикатура у учионици – карикатура као ликовни израз, средство комуникације и алат за интердисциплинарну наставу“

У новембру и децембру 2023. године реализована су два акредитована семинара, у Оџацима и Нишу.

Семинар је одржан по плану и програму, а по оценама учесника изузетно је добро конципиран, занимљив је и информативан. Семинар је на својеврстан начин и подршка Такмичењу за најбољу дечју карикатуру „Мали Пјер“.

В: ИНКЛУЗИЈА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

В.1. ОБУЦИМО ДЕЦУ СВРАТИШТА (P&G)

Захваљујући финансијској подршци компаније **Procter&Gamble** и њихових брендова Ариел, Ленор, Пријатељи деце Србије извели су важну акцију у којој је скоро 1000 деце, корисника/ца институција за збрињавање деце бер родитељског старања, добило нову гардеробу.

Деца корисници 12 институција из целе Србије (из 9 општина), у периоду од јануара 2023. године до јуна 2023. године добили су сетове нове одеће (комплети тренерки, мајица, шортсева...). Комплекти су персонализовани, тачно по потребама појединачних институцијама, тако да је свако дете добило комплет одеће сшрам свог пола и узраста.

Пријатељи деце Србије су поносни што су својом логистичком и експертском подршком допринели успешној реализацији ове акције, а у циљу своје мисије – подршци сваком детету у нашем друштву.

Деца корисници институционалног смештаја долазе из најрањивијих група становништа, које све актуелне тешкоће многоструко теже погађају. Више од половине корисника су деца са развојним тешкоћама и/или инвалидитетом. Сматрамо изузетно важним да се сви друштвени актери придруже подршци деци у чему ће им Пријатељи деце Србије увек бити партнери.

В.2. ХИГИЈЕНСКА СРЕДСТВА ЗА НАЈУГРОЖЕНИЈУ ДЕЦУ И ПОРОДИЦЕ (P&G)

У сарадњи са компанијом P&G, ПДС је у 2020. години постао носећа тачка расподеле хуманитарне помоћи за најугроженију децу и породице – снабдевајући их средствима за општу и личну хигијену, широм Србије.

ПДС је у току 2023. године уз велику подршку волонтера поделио 100 палета помоћи, а корисници помоћи су биле 18 партнерских организација са око 15.000 корисника. Акција се наставља и у 2024. години.

В.3. ХУМАНИТАРНА АКЦИЈА „МОЈ ПРВИ НОВОГОДИШЊИ ПАКЕТИЋ“

Хуманитарна акција доделе новогодишњих пакетића је активност коју Пријатељи деце Србије, традиционално реализују уз подршку својих партнера годинама уназад. Ове године, поделили смо укупно 75 пакетића уз подршку компаније Р&Г. Пакетиће су примила деца из најугрожених породица из 16 општина.

Сваки пакет направљен је према потребама појединачног детета (узрасту и полу) и састојао се од: 2 зимска одевна предмета (дукс, доњи део тренерке или хеланке), 1 играчке, 1 књиге (поклон Пријатеља деце Србије, комплета кондиторских производа (слатко+слано).

Све припремне активности (набавке, сортирање, паковање) су обављене до 20. децембра, а све пакетиће је бесплатно као свој допринос акцији превезла курирска служба Д експрес. У спровођење активности, сем запослених, били су укључени волонтери ПДС-а.

В.4. ХУМАНИТАРНА АКЦИЈА ПРОТИВ МЕНСТРУАЛНОГ СИРОМАШТВА ДЕВОЈЧИЦА

Уз подршку компаније компаније Р&Г и њиховог бренда Always обезбедили смо бесплатна средства за менструалну заштиту студенткињама у Србији у универзитетским центрима у Београду, Новом Саду и Крагујевцу, која ће им бити доступна у континуитету, као и девојчицама, корисницама СОС Дечија села.

Истраживања су показала да менструално сиромаштво стоји на путу успешном образовању и самопоуздању девојчица и девојака, те да услед овог феномена пропуштају часове и предавања.

У 2023. години смо обезбедили 25.000 уложака.

Акција се наставља у 2024. години.

В.5. ХУМАНИТАРНА АКЦИЈА ОБЕЗБЕЂИВАЊА ПЕЛЕНА ЗА НАЈУГРОЖЕНИЈЕ ПОРОДИЦЕ

Уз подршку компаније Р&Г и њиховог бренда Памперс обезбедили смо бесплатне пелене за новорођенчад најугроженијих породица у Србији.

У 2023. години донирали смо 50.000 пелена.

Г. БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЉЕ

Г.1. “ГРАДИМО ПОВЕРЕЊЕ” (Уникредит фондација)

Захваљујући УниКредит Фондацији са децом широм Србије пришли смо конструктивно проблемима менталног здравља који их највише погађају и градимо поверење које је неопходан фактор у борби са овом врстом изазова. Истраживање које смо објавили почетком ове године “ЈА У ПАНДЕМИЈИ” – проблеми менталног здравља из угла детета, показало је да су деца погођена утицајима

анксиозности и депресије, као и још озбиљнијим ескалацијама ових проблема и да им недостаје како системска тако и адекватна вршњачка подршка.

Пројекат “ГРАДИМО ПОВЕРЕЊЕ” тежи да допринесе информисаности деце, родитеља/старатеља, здравствених радника и целе заједнице о важности и механизмима како превенције тако и интервенције у области менталног здравља деце. Сматрамо посебно важним да се деци која имају проблеме – одмах, ефикасно, на њима одговарајући начин и без стигматизације пружи подршка. У току 2023. пројекат је резултирао публикацијом Буди ту за мене, подршка родитељству праћеном интерактивним постером: <https://prijateljidece.org/wp-content/uploads/2023/09/KNJIZICA-RODITELJSTVO-FINAL.pdf>

Публикација је резултат партиципативне методологије пројекта у целини.

Д. ЗДРАВА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Д.1. ДИЈАЛОГОМ од ЕКО анксиозности до ЕКО акције 2022-2023 (Еразмус +)

Пројекат ДИЈАЛОГОМ од ЕКО анксиозности до ЕКО акције је заговарачка иницијатива младих са доносиоцима одлука и најширом заједницом за активно укључивање младих у процесе доношења и измена политика одрживог развоја и њиховог утицаја на исте и њихову примену.

Циљ овог пројекта јесте да се безнадежност коју млади осећају, а која је великим делом узрокована еколошким променама и лошим прогнозама за будућност које оне носе – преусмери у позитивну акцију ка еколошкој одрживости у којој ће млади бити носећа снага и елемент доношења промена – уз поруку да друштво не сме да заборави на снагу њиховог утицаја.

Млади које овај пројекат таргетира изражавају потребу да се прекину са апатичним ставом "ништа не зависи од мене" или повременим, недугорочним зеленим акцијама. Уместо тога, желе да постану активни актери промена кад већ постоје еколошки проблеми. Кроз промену сопствених ставова, разумевање еколошких изазова и сарадњу са влашћу на локалном и националном нивоу, вршњацима и широм заједницом, желе да покрену дијалог и пруже препоруке за решење озбиљних еколошких и одрживих проблема у Србији.

Пријатељи деце Србије (ПДС) и млади активисти ПДС-а желе да активно допринесу креирању еколошких политика у Србији, с обзиром на то да тренутно млади имају мали или никакав утицај, а постојећи напори су често ад хоц и неусмерени. Млади, посебно средњошколци, нису довољно укључени у рад еколошких организација у Србији, а образовни систем не подржава развој њихових вештина и знања у овој области. ПДС путем свог Програма за здраву животну средину и одрживи развој подржава децу и младе да буду активни учесници друштвеног живота у овој области, посебно кроз повезивање са доносиоцима одлука на свим нивоима. Пројекат има за циљ побољшати

одговорност и проактивност доносиоца одлука и јавних институција у вези са заштитом животне средине и климатским променама у складу са УН-овим Циљевима одрживог развоја. То ће се постићи директним укључивањем младих у креирање јавних политика у овој области. Испитивања показују да деца и млади имају значајан утицај на подизање свести о еколошким проблемима код одраслих, али да се тај потенцијал често недовољно користи. Специфични циљеви пројекта укључују оснаживање младих да учествују у консултативним процесима са јавним властима, да постану део радних тела и група које се баве еколошким питањима.

Такође, пројект тежи оснаживању младих да буду надзорници рада јавних власти у области одрживог развоја и климатских промена, те да адекватно и организовано реагују када се доносе одлуке које директно угрожавају одрживи развој и еколошку сигурност грађана. Такође, планира се развијање механизма за бољу видљивост порука и активности младих, како би се информисали грађани и променила свест и савест на локалном и националном нивоу.

Пројекат је на више нивоа иновативан на нашим просторима, те је и његов утицај тиме значајнији, јер се бави темама које су нове и актуелне. Директни резултати су: 1. Публиковано и промовисано истраживање "Ставови младе о заштити животне средине: Моје право на будућност" (801 испитаник/ца). Ово истраживање је обухватило младе узраста од 13 до 23 године из целе Србије и по први пут на овим просторима осветлило, између осталог, проблем еко анксиозности, као и очекивања младих од доносиоца одлука у области одрживог развоја и заштите животне средине.

2. Јавно објављене "Смернице младих за њихово укључивање у заштиту животне средине", на којима су радили активисти који су прошли ЕКО камп у оквиру пројекта, као и млади на локалу укључену у локалне дијалоге младих. Смернице су резултат локалних дијалога младих који суспроведени у 12 општина (Пожаревац, Нови Београд, Палилула, Звездара, Инђија, Крушевац, Нови Сад, Крагујевац, Раковица, Ниш, Бајина Башта и Земун), у којима јеучествовало 250 деце и младих, током 2022. године, као и истраживања "Ставови деце и младих о заштити животне средине" које су спровели Пријатељи деце Србије, у којем јеучествовало 800 деце и младих, а које се по први пут на овим просторима бави и еко анксиозношћу деце и младих. Нацрт Смерница представљен је ширем аудиторијуму који би могао и требао да буде директно укључен у њихово спровођење: представницима Владе РС, члановима ресорних одбора Народне скупштине РС, представницима организација цивилног друштва за заштиту животне средине и рад са младима, омладинским радницима, радницима у образовању, представницима локалних самоуправа, деци младима. Сви наведени актери имали су прилику да се упознају са нацртом Смерница, као и да учествују у дискусији и допринесу својим сугестијама, кроз симулиран процес јавне расправе који је обухватао неколико могућности: Први круг – онлине „јавна расправа“, реализована на Зоом платформи, 20. јуна; Други круг – „Јавна расправа“ о нацрту документа Смернице младих о њиховом укључивању у заштиту животне средине која је одржана 23. јуна у Народној скупштини РС; Достављање коментара и предлога на нацрт документа путем званичног формулара доступног на сајту ПДС-а у периоду од 19. јуна до 15. јула. Кроз процес представљања Смерница, деца и

млади су се упознали са механизмом јавне расправе као кључним обликом консултовања и учешћа грађана у процесу доношења законских решења

Око овог пројекта направљена је снажна и заинтересована група младих активиста, а успостављење су и чвршће везе са осталим стеххолдерима, ПДС ће кроз свих програм Здрава животна средина и одрживи развој наставити да окупља све заинтересоване младе и да им пружа адекватну подршку у организовању и даљем учењу и деловању. Учесници су трајно оснажени за партиципацију, заговарање, јавни наступ, креирање порука и материјала, упознати са легислативом у области. Млади су креирали мрежу познанстава и пријатељстава што је додатна мотивација активизма, ПДС ће наставити да ради са свим стејхолдерима у области.

На локалном нивоу, овај пројекат је омогућио директну интеракцију између младих људи, локалних самоуправа и организација цивилног друштва. Одржане јавне расправе и дијалози доприносе бољем разумевању и решавању локалних проблема у вези са заштитом животне средине. Млади су постали свеснији својих права и улоге у доношењу одлука на локалном нивоу, што може резултирати повећаном партиципацијом младих у локалним иницијативама и пројектима. Регионални ниво: На регионалном нивоу, пројекат може допринети већој сарадњи између различитих локалних самоуправа и организација цивилног друштва. Дељење искустава и најбољих пракси у вези са организацијом дијалога, дискусија и јавних расправа може водити унапређењу заштите животне средине на ширем географском подручју. Национални ниво: На националном нивоу, пројекат је омогућио доносиоцима одлука да чују гласове младих и размотре њихове сугестије и препоруке у вези са заштитом животне средине. Овај дијалог може допринети развоју политика и законодавства која боље узима у обзир потребе и забринутости младих у вези са екологијом. Такође, пројекат је представио механизам јавне расправе као кључни алат за укључивање грађана у процес доношења одлука, чиме се промовише транспарентност и демократски процеси. Европски ниво: На европском нивоу, овај пројекат може служити као пример добре праксе за инклузивне процесе консултација и учешћа грађана у питањима заштите животне средине. Европска Унија (ЕУ) промовише принципе одрживог развоја и укључивања грађана у процесе доношења одлука, па би овакав пројекат могао бити инспирација за сличне иницијативе на ширем европском нивоу.

Укупно гледано, пројекат "Дијалогом од еко анксиозности до еко акције" искористио је потенцијал да створи позитиван ланчани ефекат на различитим нивоима - од локалног до међународног, промовишући свест о еколошким питањима и учешће грађана у доношењу одлука за одрживу будућност. У оцењивању извештаја Темпус фондација је пројекат препоручила као пример добре праксе на националном нивоу.

Д.2. Одрживи развој у настави кроз развој креативног алата - ИГРА, А НЕ ИГРИЦА! (Министарство просвете)

Пројекат је, као што је и циљано, допринео развоју отвореног и глобалног друштва кроз допринос који дугорочно осигурава квалитетну едукацију младих о темама које су све битне - заштити животне средине и одрживом развоју.

Ефекат грудве или мултиплајер ефекат је најбитнији фактор који осигурава успешност и дугорочну одрживост пројекта, а огледа се у томе што су млади који су укључени у пројекат постали свеснији грађани, а креирани материјали у оквиру пројекта ће бити доступни и у наредним годинама, укључујући онлајн, чиме се свим заинтересоваим ученицима и наставницима, чак и ван Србије, омогућава коришћење истих.

Наставницима је пружен изузетно квалитетан алат за образовање у области одрживог развоја у оквиру часова грађанског образовања и васпитања.

Промена на нивоу свести код младих је саставни део пројектних исхода, с обзиром да сама ига "Освести се човече!", али и креирани материјали за часове грађанског образовања и васпитања јесу креирани управо са циљем да млади уче кроз забаву, чак и ако нису свесни да уче о битним темама. Промовисали смо и вредност да друштвена игра која има социјални карактер треба да едукује, пробуди осећај заједништва, наспрам форсирања тамичарског духа и потребе да се "победи".

Остварени циљеви:

1. Дисеминација игре "Освести се човече", коју су Пријатељи деце Србије уз директно учешће деце и младих развили и креирали уз подршку Савета Европе, као креативног алата за учење о животној средини и подизање свести о њеној заштити, у оквиру грађанског васпитања/ образовања за одрживи развој, као и ваннаставних активности у школама.

Осигурана је дисеминација кроз дељење игре школама, као и њена промоција. Овиме је допринето не само видљивости игре и подршке добијене од стране Министарства просвете, већ и ширењу игре као алата за едукацију и квалитетно провођење слободног времена међу популацијом наставника и ученика. Игра је такође доступна за преузимање у облику припремљеном за штампу на сајту Зеленог програма Пријатеља деце Србије (програмске целине која се бави одрживим развојем о заштитом животне средине).

<https://drive.google.com/drive/folders/1wTBpeTsaX-06drcnHnYHNLSS32L5k1a9>

2. Креирање методологије за 5 часова ("пакет за одрживи развој и животну средину") која обрађује различите области и теме одрживог развоја, а које се могу користити за обраду наставних јединица у оквиру грађанског образовања/образовања за одрживи развој, али и у ваншколским активностима (попут секција или ученичког парламента).

Креирана је методологија и доступна је на сајту Зеленог програма ПДС. Модули за часове покривају циљеве одрживог развоја 5, 8 и 13:

https://drive.google.com/file/d/1xGyFMPPQGQ0fAcP_GfhNAqpPXhVXUi75/view

<https://drive.google.com/file/d/11BaohYcctTn8WSmhGQbxK2HC0C1eaL1u/view>

<https://drive.google.com/file/d/1E0dZf0l9X6fTl3nUUwO-T-hmsxjTbFZW/view>

3. Промоција игре као наставног средства.

Као што је и описано у питању 4, игра је промовисана на друштвеним мрежама, али и уживо на најважнијем годишњем догађају о квалитетним играма за децу - додели признања "Добра играчка", које Пријатељи деце Србије додељују од 1986. године. Признање је додељено у Народном музеју, 05. октобра 2023. године као део Дечије недеље, а игре је том приликом представљена и промовисана, уз истицање подршке Министарства просвете.

Остале активности – нови подстицаји и иницијативе

Извршна директорка организације, програмска координаторка, ангажовани сарадници и активисти на различите начине били су активни у реализацији програма, учествовали су по позиву на различитим стручним скуповима, конференцијама, и другим јавним манифестацијама, као и семинарима и едукацијама од важности за децу и јавно деловање, којим се доприноси заштити, промоцији и остварењу права детета – како директно, тако у онлајн формату.

Запослени и активисти ПДС-а учествовали су и на различитим тренинзима и обукама у области активизма, управљања кампањама јавног заговарања, прикупљања средстава, менаџмента друштвених мрежа и других канала комуникације.

Такође, директорка ПДС-а је испред Мреже организација за децу Србије изабрана за заменицу члана саветодавног тела Владе РС у петогодишњем мандату: Савета за сарадњу и развој цивилног друштва, те је у том својству учествовала на више састанака и консултација.

Директорка ПДС-а је изабрана и за чланицу Посебне радне групе за израду Предлога акционог плана за спровођење Стратегије за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у Републици Србији за период 2024-2025. године у чијем раду активно учествује.

Програмска координаторка, као чланица Радне групе Владе РС за израду Стратегије за заштиту репродуктивног здравља, учествовала је на састанцима и дала своје коментаре и сугестије испред ОЦД-а.

Сарађивали смо са Мрежом организација за децу (МОДС) као и Националном асоцијацијом практичара/ки омладинског рада (НАПОР). Радили смо на активностима заступања и заговарања код доносиоца одлука и учествовали у јавним кампањама. Активни смо учесник састанака, радних група и тренинга у како у јавном сектору, тако у цивилном друштву.

У току 2023. године иницирали смо приступање највећој европској мрежи организација за децу EUROCHILD и примљени смо као пуноправна чланица у децембру 2024. године.

У току 2023. године, били смо видљиви и веома активни на друштвеним мрежама и сајтовима организације (Пријатељи деце Србије и Деца и медији).

У континуитету подносимо конкурсну документацију за предлоге нових пројеката, како код домаћих, тако код страних донатора. У сталном смо процесу организационих и програмских унапређивања, оснаживању младих волонтера, сарадника и стручњака, као и унапређивању програмског рада и пратећих процедура и докумената.

Медијска гостовања и видљивост:

Гостовали смо у различитим ТВ и радио програмима, и појавили се као саговорници или реализатори активности које су у више десетина чланака представљени у штампаним медијима. Редовно ажурирамо прес клипинг и архивирамо на годишњем нивоу.

Извештај реализовала:

Ива Ераковић,

Извршна директорка